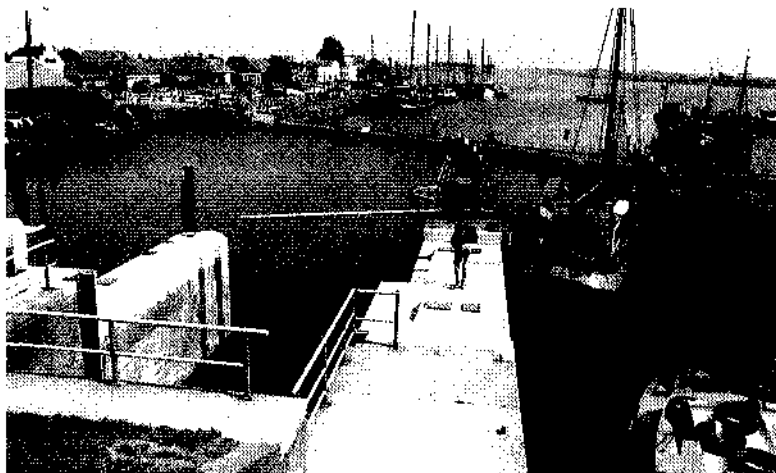

Jaarlijks worden aan boord van het zeilende atelier-schip VERWISSELING creatieve vaartochten en natuurverkenningstreken door het Fries en Groninger kustgebied georganiseerd. Deze reizen bieden bij uitstek de gelegenheid om op actieve wijze kennis te maken met een heel bijzondere landstreek.

Zoutkamp

OP VERKENNING DOOR HET GETIJDENLANDSCHAP *Jaap Vegter*

Gevaren wordt onder andere op het Reitdiep, het Lauwersmeer en de Waddenzee. De Groningse kunstenaar Geke Veldman, schipper van de VERWISSELING, houdt aan boord teken- en schilderkursussen waarbij de indrukken van het landschap, gezien vanaf het water, centraal staan.

Een andere mogelijkheid om al varend doelgericht deze omgeving te verkennen zijn de natuurhistorische tochten. Natuurhistorici leren veel over de vorming van het landschap en de karakteristieke plant- en diersoorten die er thuis horen.

Aanmonstereken betekent varen in een wereld van meanderende riviertjes, terpdorpen, uitgestrekte rietlanden en de geulen en zandplaten van de Waddenzee.

Tegenwoordig is de zeedijk een ongenaakbare barrière tussen de Waddenzee en het vasteland. Toch zijn nergens in Nederland de kenmerken van het binnen- en buitendijkse gebied zo sterk met elkaar verbonden. In de tijd voor onze jaartelling strekte het waddengebied zich veel verder landin-

waarts uit als een landschap van kwelders, wadgeulen en riviermondingen. Lopen we heden ten dage over de kwelders van de waddeneilanden dan kunnen we ons er een aardige voorstelling van maken. Het platteland ten noorden van de stad Groningen is dan ook tot stand gekomen uit een samenspel van de zee en de daarin uitmondende rivieren, waarin sedert zijn vestiging in het gebied de mens het laatste woord heeft gehad. Een ontwikkeling die begonnen is met het opwerpen van terpen (wierden) om tijdens stormvloed huis en have veilig te weten, vormde in de loop der eeuwen het cultuurlandschap zoals het er nu uit ziet.

Onder meer onder invloed van de kloosters, die in het kustgebied heel talrijk waren, werd begonnen met het bouwen van dijken. Het eerst verschenen deze langs het dal van de Hunze, het huidige Reitdiep. Door haar open verbinding met de zee werd het rivierwater tijdens noordwester stormen hoog opgestuwd en moesten de terpen hun nut bewijzen. Vaak was dan de kerk het enig veilige toevluchtsoord.

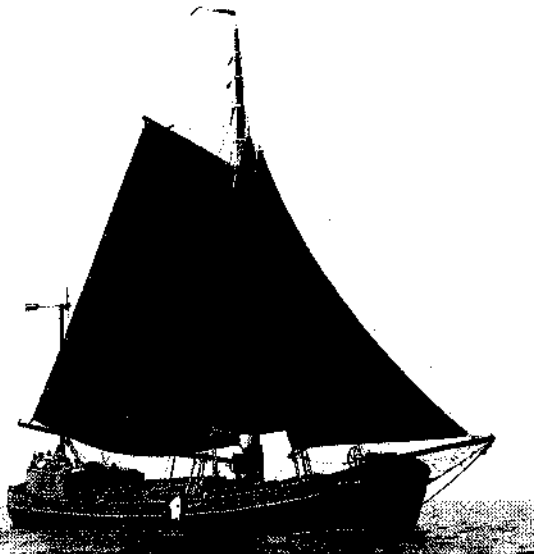
Weliswaar is het Reitdiep een getemd over-

blijfsel van de vroegere getijdenrivier maar tot in de vorige eeuw was de werking van eb en vloed nog in de stad Groningen merkbaar, getuige de eb- en vloedkaden langs sommige grachten. Vanwege de vruchtbare kleibodem werden later de zich zeewaarts uitstreckende kweldergebieden stukje bij beetje ingedijkt.

Ver landinwaarts zijn in de weilanden nog restanten van de eerste dijken, daterend uit de Middeleeuwen, zichtbaar. Zelfs liggen vlak bij de stad sloten in het land waarvan de loop bepaald is door toenmalige wadpriele. De kwelders langs de randen van de huidige Waddenzee zijn een kostbaar overblijfsel van dit vroeger zo uitgestrekte landschap.

Vogelparadijs

Vooral tijdens de vogeltrek, wanneer duizenden ganzen, eenden en steitlopers er een pleisterplaats zoeken. De bij laagwater droogvallende wadden bevatten een enorme voedselrijkdom voor scholeksters, grutto's, wulpen, tursluurs, kluten en sterns. Zodra

De Verwissing

de slikken en zandplaten droog beginnen te vallen verlaten ze de hoogwater vluchtplaatsen op de kwelders en het binnendijkse land om zich te goed te doen aan schelpdieren, wormen en kleine visjes.

Wat de bewoners gedurende de afgelopen eeuwen met het land hebben gedaan leverde een schilderachtig landschap op van dijken, terpen en eeuwenoude sluisjes.

Voor ruilverkavelingsprojecten moesten oude dijkrestanten verdwijnen en worden oude 'wadsloten' recht getrokken. Door de intensivering en schaalvergroting in de landbouw wordt de eens zo vruchtbare zeelei verkracht met kunstmest en bestrijdingsmiddelen die bodem en water vervuilen. De vervuiling en verontrusting van de natuur in de Waddenzee is ondanks alle goede vooremens van de overheid nog steeds niet afgenomen. Protesten uit de milieubeweging konden ternauwernood voorkomen dat nog meer kweldergebieden ingedijkt werden.

Teken- en schildertochten in de natuur

In 1978 kocht Geke Veldman de VERWIS-

SELING, een voormalige vrachtaarder, gebouwd in 1916, en ging het schip opnieuw tuigen om er weer een betrouwbaar zeilschip van te maken. Vanaf 1980 organiseert ze jaarlijks teken- en schildertochten waarbij de waarneming van het landschap centraal staat. De belangrijkste motivatie voor het varen is dat ze haar passagiers kennis wil laten maken met dit unieke gebied. Het schip leent zich uitstekend voor dit vaargebied.

De tocht begint meestal in Groningen van waaruit over het Reitdiep richting Zoutkamp gevaren wordt. Achter de rietkragen langs de oever liggen de dijken, terpdorpjes en de statige Groninger boerderijen.

Door de vele meanders maakt het schip regelmatig een bocht van honderdtachtig graden. Eventueel wordt halverwege aangelegd om te tekenen en te schilderen of de omgeving te bekijken. Laat de reisduur dat niet toe of wil men naar ruimer water, dan wordt doorgevaren naar Zoutkamp of naar het Lauwersmeer waar de nacht achter het anker doorgebracht kan worden. Op de vroegere wadplaten groeien nu wilgenbosjes,

uitgestrekte rietvelden en ruige graslanden. Met de bijboot kunnen enkele van de eilandjes bezocht worden.

Tijdens de natuurtochten op het Lauwersmeer maken we kennis met een enorme verscheidenheid aan vogelsoorten. Roofvogels, steltlopers, eenden, zwanen en ganzen bevolken hier de rietvelden en watervlaktes. Op het wad is de vogelrijkdom niet minder. Met behulp van wadzeven kunnen we het bodemleven beter bekijken. In aquariumbakken aan boord wordt aanschouwelijk gemaakt hoe de verschillende levensvormen (schelpdieren, holliedieren, wormen, kreeftjes) aangepast zijn aan het ruige waddemilieu.

Niet in de laatste plaats wordt aandacht besteed aan het kwelderlandschap op de eilanden of aan de kuststrook. De karakteristieke lage begroeiing van deze zilte, met geulen en prieden doorstroomde vlaktes bestaat uit plantensoorten die aangepast zijn aan het groeien op een afwisselend met zout water doordrenkte en later weer uitgedroogde bodem waar overheen 's winters soms het kruidend ijs wordt opgestuwd.

's Zomers zijn de vlakken van paarse lamsoor en witte zeealsem met daartussen de kleuren groen, geel en bruin van het gras een schitterende aanblik. Zowel bij de creatieve als de natuurverkenningstochten staat het op een andere manier naar het landschap leren kijken voorop.

Aan boord gaan maximaal tien mensen mee. Voor grotere groepen kunnen meer schepen ingeschakeld worden. ●

Belangstellenden kunnen zich wenden tot Geke Veldman, Postbus 1767, 9701 BT Groningen, tel. 060-137202 of 142506.